

Sardenya, un [altre] tricentenari oblidat

Autor: Bartomeu Mestre i Sureda

Data de publicació: 30-09-2017

Una història desconeguda. Felip V de Castella conquereix, després de la Guerra de Successió (1700-1715), les illes de Sardenya -on imposa el Decret de Nova Planta- i Sicília i de seguida és derrotat. A Amèrica s'imposa també el castellà com a única llengua oficial. Article d'en Bartomeu Mestres i Sureda al seu blog a Vilaweb.

SARDENYA: UN [altre] TRICENTENARI OBLIDAT

Mapa de Sardenya de Jansonius (primer quart del segle XVII)

El Tractat d'Utrecht, subscrit l'abril de 1713, havia de significar la fi de l'anomenada Guerra de Successió Espanyola. Els grans guanyadors d'aquell acord serien els anglesos. La gran derrotada, la imperial Castella. A canvi de veure's reconegut com a rei de les monarquies hispàniques, Felip V, a més de Gibraltar, Menorca i alguns emplaçaments a Nord-Amèrica, perdria tots els territoris que havia posseït a Europa i el monopoli del comerç amb Amèrica, amb el rendible «asiento de negros», l'eufemisme que ocultava el tràfic d'esclaus. També hi guanyaren les Províncies Unides (els actuals Països Baixos), Portugal, Savoia i l'emperador d'Àustria. Aquest, sense renunciar als seus drets (no reconeixeria Felip V, i encara amb condicions, fins a l'any 1725), obtindria el Milanesat, Nàpols, Flandes i Sardenya, l'illa que havia fet part durant segles de la Corona d'Aragó i que mantenia afectuoses relacions amb Mallorca.

Tractat d'Utrecht

Hi va haver, però, una altra conseqüència: l'abandó de la Nació Catalana a la seva sort. Mesos abans de signar-se el tractat, la reina Anna d'Anglaterra va ordenar al seu ambaixador a Madrid que instàs Felip V a concedir una amnistia

general als austriacistes i a no suprimir les Constitucions dels catalans. En no haver-hi resposta, Lexington insistí de part de la reina, «per honor i per consciència», i tornà a vindicar els drets dels catalans, fruit de pactes històrics anteriors. La resposta de Felip V va ser taxativa: Por esos canallas, esos sinvergüenzas, el rey no otorgará jamás sus privilegios, pues no sería rey si lo hiciera, y esperamos que la reina no nos los quiera exigir. Sabemos que la paz os es tan necesaria como a nosotros y no la querréis romper por una bagatela. Així, anorreant el valor de Catalunya, es va despatxar la justa demanda. Com així la reina va fer aquell doble intent a favor dels catalans? Què volia dir amb allò de per honor i per consciència? Senzillament, Anglaterra no podia oblidar que era ben vigent el Pacte de Gènova, signat el 1705 amb els catalans, on a l'article 6 es comprometia a servir i a fer servir les constitucions i privilegis, fins i tot en el cas que els aliats perdessin la guerra o es produïssin altres esdeveniments adversos. Òbviament, el Tractat d'Utrecht profanava el pacte i convertia els anglesos en traïdors com, més de dos segles després, l'any 1929, escriuria Winston Churchill: «Els catalans, induïts pels aliats, molt especialment per Anglaterra, per entrar a la guerra, foren venuts miserablement amb frases diplomàtiques a la venjança d'Espanya. Encara avui és una pàgina negra de la nostra història».

Un llibre aclaridor i alliçonador

Malgrat l'objectiu indirecte del Tractat d'Utrecht de retre els catalans amb la supressió de qualsevol suport exterior, el juliol de 1713 tant el Principat de Catalunya com Mallorca decidiren resistir. Els historiadors han xapat i periodificat la guerra. La donen per acabada el 1713 i, anomenen la subjugació posterior de Catalunya i Mallorca com El cas dels catalans, d'acord amb la denominació britànica de l'època. La historiadora Eva Serra l'ha anomenat Guerra d'Ocupació i, en la mateixa línia, pot denominar-se Guerra de Submissió. En rigor, va ser un episodi més, un apèndix si es vol, de la mateixa guerra, si bé és cert que ja només entre las dos coronas (França i Castella) i la part resistent de la Nació Catalana: el Principat i el regne de Mallorques, amb un migrat i mesquí ajut d'Àustria. La digna decisió dels catalans («viurem lliures o morirem!») va indignar Felip V que va posar setge a Barcelona, durant el qual Sardenya, Mallorca, Eivissa i, de manera clandestina, Menorca, varen ser la intendència de la ciutat que, després d'una obstinada resistència, va caure el dia 11 de setembre del 1714. Cardona cauria una setmana després i Mallorca i Eivissa ho farien el juliol de 1715. Tot semblava tancat i sentenciat, però les ànsies imperialistes de Felip V, amb les reclamacions de la seva segona esposa, no podien donar passada a perdre Sardenya i Sicília. Gosaria profanar Felip V el Tractat d'Utrecht?

La deplorable història amb el cas dels catalans

Dia 21 de juliol de 1717, la flota de Felip V, emboscada sense signes ni banderes contra les normes de les marines de guerra d'aquella època, es palplantà davant Menorca. George Forbes, l'angloirlandès comandant militar de l'illa, perspicax i intel·ligent com era, va endevinar la jugada. Sabia com el qui més del joc brut dels borbònics. L'argúcia de situar-se davant Menorca, com havien fet en altres ocasions davant d'altres costes austriacistes, pretenia crear un sentiment de por a la població de l'illa i, a la vegada, incitar a la revolta de la gent hipotèticament descontenta amb els britànics. Fou debades, perquè els menorquins de qui no anaven gens era dels filipistes que, el gener de 1707, n'havien fet de les seves amb un governador militar anomenat Dávila molt ben definit per l'historiador Andreu Murillo com a «sàdic psicòpata».

Georges Forbes, comandant militar de Menorca,
recreat per Francesc Riart

Forbes, heroi de la conquesta britànica de Gibraltar (la bateria d'allà encara porta el seu nom), comptava amb tot el suport i l'amistat del rei d'Anglaterra, Jordi I, de l'emperador d'Àustria Carles VI i de la seva esposa, Elisabet de Brunsvick, coneguda com «la reina dels catalans». Dos anys abans, dia 24 de juny de 1715, Forbes s'havia traslladat a Mallorca per enfrontar-se verbalment a Binissalem amb D'Asfeld, el genocida de Xàtiva. Ateses les amenaces d'aquest d'exterminar la població de Palma, Forbes va aconsellar el Virrei, el Marquès de Rubí, que resistís fins a obtenir unes capitulacions honorables per preservar les vides i les hisendes dels mallorquins. Així va ser i el dia 2 de juliol d'aquell any Rubí signava les tres capitulacions (la dels clergues, la de l'exèrcit i la del regne). Dia 10 de juliol, unes 10.000 persones, entre mallorquins i eivissencs, amb honors i banderes altes, embarcaren cap a Sardenya per després repartir-se per Viena, Hongria i altres territoris austriacistes. El Marquès de Rubí s'embarcà amb Forbes cap a Menorca on hi va romandre unes setmanes a l'espera de les ordres de l'emperador que el designaria Virrei de Sardenya.

Ara, dos anys després, amb la tropa borbònica davant Menorca, Forbes va instruir Joan Miquel Saura i Morell, el ciutadellenc que l'octubre de 1706 havia proclamat rei Carles III, a preparar la defensa de l'illa per contenir un possible atac, però simultàniament, en endevinar que aquella escenificació filipista no passava de ser una fanfarronada arrogant dels borbònics, ordenà que un vaixell lleuger partís a la vela de quatre cap a Càller per avisar el seu amic Rubí. Tenia la sospita que la flota aniria cap allà, d'acord amb les pretensions de la segona esposa de Felip V de conquerir Sardenya i Sicília, malgrat haver-hi renunciat a Utrecht. Aquella sospita tenia una raó de ser evident. Dia 9 de maig de 1717, l'ambaixador anglès havia informat Forbes que s'estava preparant una gran flota a Barcelona, però que creia que l'objectiu no era Menorca. Efectivament, confirmant la intuïció de Forbes, atesa la prova fracassada d'aixecar la població menorquina, després de nou dies sense mostrar els colors de les banderes, el dia 31 de juliol de 1717 la flota filipista partí cap a la conquesta de Regne de Sardenya (1). Com veurem, l'avís de Forbes a Rubí seria clau per salvar vides.

Mapa de Sardenya del 1717

ELS PREPARATIUS PER A LA CONQUESTA DE SARDENYA

La maniobra de confusió de la flota davant Menorca no era l'única argúcia borbònica. Felip V havia enviat un comunicat per confondre el papa Climent XII. L'informava que havia iniciat els preparatius navals i militars per efectuar un atac de càstig contundent contra les bases de la pirateria barbaresca al nord d'Àfrica. Amb això, aparentment responia a la crida que havia fet el Papa a tots els reis cristians d'activar la guerra contra el turc. Felip V sabia que, per atendre aquella crida, tant Sardenya com Sicília havien reduït les defenses militars. L'escrit, amb la mentida adreçada al Papa, es va filtrar als espies de l'ambaixador anglès, el qual no va caure en el parany. L'esquadra filipista estava formada per 12 vaixells de combat naval i altres 100 per transportar 8.000 soldats d'infanteria i 500 de cavalleria, sota el comandament del Marquès de Lede, rellevat com a capità general de Mallorca, on havia practicat una dura política repressiva que fins i tot va merèixer la crítica de D'Aslfed. El mes de juliol, per preparar el desembarcament, viatjà d'incògnit a Sardenya Vicent Bacallar i Sanna, el qual havia ocupat el càrrec de governador militar del regne, des d'on es posicionà en defensa a ultrança de Felip V, el qual el recompensà amb el títol de marquès de San Felipe (2). Nascut a Càller de nissaga valenciana, ocupà el govern sard fins que el 1708 l'exèrcit angloneerlandès ocupà Sardenya i el regne passà a domini dels Àustria, una dependència que el Tractat d'Utrecht va revalidar. El juliol de 1717 Bacallar, coneixedor dels filipistes amb qui podia comptar, es dedicà a recórrer l'illa durant setmanes per animar els seus, poble a poble, a atemorir la població davant del desembarcament que es preparava i que, finalment, es va produir dia 22 d'agost.

El filipista sard Vicent Bacallar i la portadella d'una de les seves obres

LA DEFENSA I LA CAPITULACIÓ

El mes d'abril de 1717, l'emperador havia ascendit el Marquès de Rubí al grau de Feldzeugmeister de l'Exèrcit Imperial i el designà Virrei de Sardenya amb la missió de dirigir la defensa de l'illa i, a plena consciència de la vulnerabilitat, atesa la gran extensió geogràfica, amb instruccions d'aconseguir una capitulació digna i honorable com la de Mallorca en cas de patir una invasió imparable. Dia 20 de maig, Rubí desembarcà a Càller i activà els mecanismes de defensa fins que, arran de l'avís de Forbes de finals del mes de juliol i coneixedor de la magnitud de les forces borbòniques, va començar a organitzar l'evacuació de Sardenya.

Dia 22 d'agost l'armada borbònica desembarcà davant Càller, acampà al Llatzaret i començà el setge i l'atac contra la ciutat. El Marquès de Lede exigí al Marquès de Rubí la rendició de Sardenya, però aquest s'hi negà en rodó. El dia 17 de setembre en una situació desesperada i a punt de ser capturat, Rubí va evadir-se del castell i transferí el govern al tinent Jaume Carreres, d'Olesa de Montserrat, el qual només disposava de 900 homes, 3 morters i 40 canons. Després d'un intens bombardeig de l'esquadra borbònica, d'acord amb les instruccions rebudes, els assetjats aconseguiren firmar la capitulació de la ciutat dia 30 de setembre. Les tropes austriacistes partiren cap a Gènova. L'exèrcit filipista continuà cap al nord sense trobar resistència fins arribar a l'Alguer i a Castell Aragonès (avui Castelsardo), ambdues poblacions sota el comandament de Josep Plantí de Barcelona. Lede, amb tot el gruix del seu exèrcit, posà setge a l'Alguer dia 19 de octubre fins que va capitular dia 25. Finalment, Castell Aragonès ho va fer dia 30. Les tropes austriacistes, amb molts de catalans i mallorquins (el tinent Joan Mas o el metge d'Inca Jaume Andreu), partiren cap a Gènova i, després, cap a Àustria i Hongria. Sardenya romandria sotmesa a Felip V.

Càller el 1535 recreat per Giorgio Albertini, L'Alguer vist per Simone Manca (s. XIX)
i foto de Castelsardo

I, DESPRÉS DE SARDENYA, SICÍLIA

La relativament còmoda ocupació de Sardenya, va envalentir les ànsies imperialistes de Felip V, el qual es confià en excés i va menystenir la més que previsible reacció dels aliats, que, arran de la invasió, el novembre de 1717 signaren el tractat de la Triple Aliança. Malgrat el clar advertiment que aquell acord significava, quan encara no havia passat un any de la presa de Sardenya, el juliol de 1718 Felip V va ordenar la conquesta de Sicília, amb un exèrcit encara molt superior format per 350 vaixells, 250 canons i 30.000 soldats a les ordres novament del marquès de Lede. A Catalunya, el proveïment de les flotes significà un enriquiment dels constructors dels vaixells, però provocà lleves coactives per al reclutament de soldats que desfermaren violentes protestes i aixecaments populars.

La gegantina flota va permetre ocupar l'illa sense resistència, però just en saber la feta, el dia 2 d'agost de 1718 Carles VI s'afegí a l'aliança de les Províncies Unides, França i Gran Bretanya i es creà la Quàdruple Aliança i exigiren a Felip V acatar les resolucions del Tractat d'Utrecht i abandonar Sardenya i Sicília. La Gran Bretanya desplegà una petita tropa a la zona i dia 11 d'agost, davant del cap Passaro, detectaren la flota borbònica i l'atacaren. Molts de vaixells foren afonats o inutilitzats i la resta foren embarrancats pels tripulants filipistes per poder evitar ser capturats. Aquella batalla va deixar aïllades Sardenya i Sicília i, igual que el precedent de «La Invencible» de dia 8 d'agost de 1588, s'estudia a les acadèmies navals. La flota britànica era sensiblement inferior (els borbònics disposaven de 32 vaixells contra 23), però s'endinsà en filera enmig dels vaixells filipistes i els crearen una gran confusió.

La batalla del cap Passaro del pintor i mariner londinenc Richard Paton

La derrota va ser èpica. Per Mallorca varen circular fulls que informaven d'un imminent desembarcament anglès. Els austriacistes mallorquins cobraren noves esperances i les autoritats s'inquietaren. Amb tot, Felip V, vençut i humiliat, per tancar el front que se li havia obert de nou a Catalunya (3), es va veure obligat a acceptar les condicions imposades en el Tractat de la Haia, signat dia 17 de febrer de 1720. Sardenya passava a mans de l'emperador d'Àustria i Sicília a la casa de Savoia.

Mapa de 1720 de la costa de Sardenya amb indicació
de les torres de defensa

SOBRE ELS DECRETS DE NOVA PLANTA

Com no podia ser d'altra manera, Felip V dictà un Decret de Nova Planta específic per a l'illa de Sardenya. És, de tots, el més desconegut (4), tot i que la informació que aporta és molt aclaridora per verificar la cultura de la imposició dels borbons com a antítesi del model pactista anterior. Abans de parlar del de Sardenya, convé fer una ullada als precedents i a les intencions dels decrets. El primer va ser doble. Poc després de la batalla d'Almansa i la subsegüent caiguda de València i Saragossa, Felip V promulgà dia 29 de juny de 1707 el reial decret «Derogación de los fueros de Aragón y Valencia; y su reducción á las leyes y gobierno de Castilla». El títol ho diu tot: abolició de les institucions, drets i privilegis dels antics regnes de València i d'Aragó, subjugats al govern i lleis de Castella. Aquesta submissió encara s'accentuà per un nou decret, dia 3 de juny de 1711, on s'aclaria que la planta d'Aragó i València no disposaria de cancelleries (com Valladolid o Granada), sinó que només seria una Reial Audiència. Més endavant, caiguda Barcelona dia 11 de setembre de 1714 i Cardona dia 18, Felip V dictà dia 9 d'octubre de 1715 el reial decret de «Nueva Planta de la Real Audiencia del Principado de Cataluña», publicat amb la reial cèdula de 16 de gener de 1716. Després de les capitulacions de Mallorca el juliol de 1715, dia 28 de novembre d'aquell any es va sancionar el reial decret de «Nueva Planta de la Real Audiencia del Reyno de Mallorca», publicat a la reial cèdula de dia 16 de març del 1716.

Caràtules dels decrets de Nova Planta del Principat de Catalunya
i del Regne de Mallorca

A banda del de Sardenya que veurem després (l'efímera ocupació de Sicília no va donar temps a dictar un decret per a aquest regne), els decrets continuaren a totes les colònies espanyoles. Els anomenats «regnes castellans d'Índies» també foren víctimes de la tasca uniformitzadora de Felip V. En tres decrets de 1717 i 1718, abolí la «encomienda» (5) i alteraren l'organització dels virregnats, amb la creació de capitania general. El 1719 reduí les competències del Consell d'Índies, eliminà els privilegis dels indis i imposà el dret castellà. Des d'aleshores, s'inicià la repressió de les llengües ameríndies, amb normatives precursors de la real cèdula d'Aranjuez de 1768 «...para que en todo el reyno se actue y enseñe en lengua castellana». La política lingüística de Castella s'ha perpetuat en el temps i, des de la llei

La repressiva norma també s'edità a Mallorca, on la immensa majoria de la població era monolingüe catalana

EL DECRET DE NOVA PLANTA DE SARDENYA

El decret Nueva Planta de la Real Audiencia del Reyno de Cerdeña, amb un títol idèntic als de Catalunya i Mallorca, va ser sancionat dia 24 de novembre de 1717 i recollit, posteriorment, a la real cèdula de dia 16 de febrer de 1719. Consta de 32 articles i la confecció delata que es varen tenir en compte tots els anteriors, des del model de la Real Audiencia de Saragossa al model de Mallorca. L'epistolari que es conserva a l'entorn del decret, permet deduir que, per raons evidents, s'adaptà molt més al decret de nova planta de Mallorca que a cap altra.

Així ho havia dictat l'informe del Fiscal del Consejo de Castilla: «El Consejo podrá proponer a S.M. se plantifique el gobierno y práctica en dicha real Audiencia, que no oponiéndose a lo substancial del estilo antiguo, tenga uniformidad con las demás Audiencias de la Corona de Aragón, pareciéndoles al fiscal que la más adaptable es la de Mallorca». La lectura comparativa dels decrets confirma la major similitud del de Sardenya amb el de Mallorca, encara que posteriorment, el 23 de novembre de 1718, el secretari d'estat de Castella, José Rodrigo, informava: «Paso a manos de V.E. la resolución que ha tomado el rey; y me ha mandado diga a V. E. que se den las órdenes con la mayor extensión y ser mucho mayor la población de la isla de Cerdeña que la del reyno de Mallorca, quiere Su Magestad que para la formación de esta planta de gobierno se tenga presente la que se dio para Cataluña...».

El poc conegut Decret de Nova Planta de Sardenya de 1717
(el trobareu complet al final)

Si tenim en compte que la reial cèdula que el validava és de febrer de 1719 i que el febrer de 1720 Felip V ja en signava la devolució, és mal de valorar quins varen ser els resultats fàctics del Decret de Nova Planta a Sardenya en tan poc temps de vida. Quin va ser el grau d'aplicació? Quins els efectes? Allò que sí és bo de descriure és la pretensió d'usurpar tots els privilegis comuns compartits amb la Corona d'Aragó. Entre d'altres, la desaparició del dret d'estrangeria va eliminar l'exigència de mantenir els càrrecs assignats exclusivament a persones del regne. Cal advertir que a Sardenya era vigent la Carta de Logu (6), però la imposició absolutista de les lleis castellanes, afectaren directament l'ús de la llengua, la justícia, la hisenda, els mecanismes de defensa i, òbviament, la sobirania.

Dos mapes de Sardenya del s. XVIII

I MALGRAT TOT...

Antoni Serra va escriure una frase que ha fet fortuna: «La Història, més prest o més tard, imposa el rigor de la veritat». Per més que, des de l'escola, s'hagi alimentat la desmemòria, les pedres i els documents canten i recorden episodis amagats o, pitjor encara, manipulats.

El sumptuós mausoleu de Martí, el Jove,
a la catedral de Càller

L'esquarterament de Sardenya no va aconseguir esborrar totalment els lligams de germanor. Per no parlar de l'Alguer, la Barcelonetta sarda, on sobrevis la llengua, la quadribarrada oneja a l'Ajuntament i, entre una part de la població, perviu el sentiment de catalanitat, es pot esmentar la devoció del poble d'Uliana a la Maredeu de Montserrat, passejada cada any en processó, o l'escut de la ciutat de Càller (les quatre barres) que perdurà fins el 1766. Com a curiositat, fins i tot durant el domini de Felip V, les monedes sardes mostraren les quatre barres gravades ja a les encunyacions alfonsoines.

17 Monedes sardes durant el domini de Felip V

Encara sovintegen les mostres d'agermanament. Destaca el cas de l'Alguer, agermanada amb Tarragona, Balaguer, Palma i Encamp d'Andorra. Molt recentment, el mes de setembre de 2017, Sardenya s'ha mostrat solidària amb la voluntat del Principat de Catalunya de celebrar un referèndum d'autodeterminació. Ateses les prohibicions i censures que ha practicat el govern espanyol, el Consell Regional de Sardenya va aprovar per unanimitat una moció en la qual expressava la solidaritat amb el poble de Catalunya (7).

Cal advertir que l'independentisme de Sardenya respecte a Itàlia no té, ara per ara, la força del que es pot veure a Còrsega respecte a França, però és un moviment que arrela entre alguns segments de la població més crítica i amb major presa de consciència. Hi ha prou indicis que conviden a reclamar un nivell d'autogovern amb majors competències. Sardenya ha estat maltractada per qui l'hauria de protegir. Serveix d'exemple la bàrbara desforestació que va patir per tal d'enllestir les línies de ferrocarril continentals. La puixança de la indústria turística permet preveure una millor administració amb l'autogestió del territori i dels seus recursos naturals. Com a referència no allunyada geogràficament, el cas de Malta brinda un mirall de comparança quasi insolent.

Els moviments sards d'alliberament no són gaire diferents dels que hi pot haver a les illes Balears i Pitiüses o al País Valencià. I amb el recobriment de la memòria històrica s'obrin debats similars quant als símbols d'identitat. El cas de la bandera és paradigmàtic. L'oficial de Sardenya, coneguda en sard com sos bator moros mostra la creu de sant Jordi amb quatre caps que, antigament, apareixien amb els ulls tapats, però que per il·lustrar l'alliberament apujaren les benes al front. A aquesta bandera hom li retreu que és de guerra, que la portaven les tropes catalanes que varen sotmetre l'illa i que se la relaciona massa amb el govern. Front a aquesta, Independència República de Sardinnia, el partit independentista sard, defensa la bandera de l'antic jutjat d'Arbarèe. Alguns acreditats investigadors sostenen que la imatge no representa cap arbre desarrelat, com s'ha dit, sinó la planta cervaria que apareix a les tombes de la família Cervera de la Garrotxa, antics reis de Sardenya. D'altra banda, com que només representaria una part de Sardenya, hi ha una tercera proposta que mira d'unificar les dues, amb l'escut d'Arbarèe en el centre. El debat ha de desembocar en un acord amb el màxim consens majoritari.

Bandera Sarda

I DE COMMEMORAR EL TRICENTENARI, QUÈ?

Les institucions del Principat de Catalunya varen ser molt negligents amb el Tricentenari de la capitulació de Mallorca i Eivissa, les terres que més aportaren en hisendes i vides a la defensa de Barcelona. Amb l'excepció del Born, Centre Cultural, durant la direcció de Quim Torra, i la tasca d'algunes entitats cíviques atenent la crida de Teresa Clota (L'Artesà de Gràcia, Memorial 1714, Indrets del Record, Germania Randa...), l'organització oficial del Tricentenari 1714-2014, comissariat per Miquel Calzada i Toni Soler, va constituir un acte de gran transcendència i amb una repercussió mediàtica important, però tan regionalista i aberrant que va proclamar a tort i a dret que el final de la Guerra de Submissió va ser l'11 de setembre de 1714, amb l'apèndix de Cardona una setmana després. Tal pretensió significava un menysteniment injust i injustificable a la veritat històrica. Doncs, si això va ser així amb Mallorca, què es pot esperar que facin amb Sardenya?

Lamentablement, de l'enfilall d'efectes generats per la submissió a Castella (lingüicidi, militarització, aculturació educativa, espoliació fiscal i tantes altres), les dues majors conseqüències d'haver perdut aquella guerra varen ser perdre la sobirania de cada un dels antics regnes de la Corona d'Aragó (el de València, el de Mallorca, el de Sardenya i el Principat) i l'esquarterament entre els territoris de la Nació Catalana, la locució més utilitzada durant aquell conflicte bèl·lic per referir-se al conjunt dels nostres territoris. Sobirania i esquarterament són, encara ara, els dos grans deures per tal d'assolir la llibertat i la represa de la confederació dels diversos territoris.

La desitjable commemoració solidària del Tricentenari de la caiguda de Sardenya per part de les terres que, fins a aquell moment, havien viscut agermanades, a més de la desídia viscuda a Mallorca fa dos anys, ha topat amb una circumstància rellevant que n'ha obstaculitzat el reconeixement històric degut. Avui el Principat viu el procés de reconquerir la sobirania. No hi ha marxa enrere i, per més que faci l'estat borbònic de Felip VI, prevaldrà el dret de qualsevol poble a autodeterminar-se i a decidir el seu futur. Una altra cosa és veure com el camí de refer i reparar l'esquarterament no sols no s'ha iniciat, sinó que des de gairebé totes les institucions hi ha un desinterès i un desconeixement absolut sobre quin és el marc nacional. La profusió de festes «nacionals», d'himnes i de banderes, delaten com la «maña» borbònica ha fet forat i ha perpetuat un provincianisme segregador. Han passat 40 anys del

Congrés de Cultura Catalana i alguns dels debats imprescindibles (la represa política, els símbols, la identitat...) no només no s'han tancat, sinó que no s'han activat ni tan sols. Com sol passar, les coses més urgents (i les d'ara certament ho són) eviten abordar les més necessàries. En aquest punt ens trobam. Sense defallir, sense retre la lluita, perquè si els qui lluiten poden perdre els qui no ho fan ja han perdut. Així, cap a la victòria i, com va escriure Salvador Espriu l'any 1968, « Ens alcem tots dos/ en encesa espera/ el meu poble i jo! ».

Al capdavant, els 300 anys de submissió han estat també tres segles de resistència!

Bartomeu Mestre i Sureda
del seu blog: etziba Balutxo
HISTÒRIES DE LA GUERRA DE SUBMISSIÓ (10)
<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=269678>

NOTES:

(1) Formalment, el Regne de Sardenya va ser creat l'any 1297 quan el papa Bonifaci VII, com àrbitre del conflicte que enfrontava els regnes d'Aragó i de França, va designar Jaume II com a rei de l'illa. Sardenya es convertia en un regne més dels que formarien la Confederació catalanoaragonesa, amb el Principat de Catalunya i els regnes d'Aragó, Mallorca, València i Sicília.

(2) No cal ser gaire perspicax per veure fins a quin grau Bacallar desitjava la submissió, l'extermi fins i tot, de Catalunya. En relatar la caiguda de Barcelona el setembre de 1714, escriu: «En esto paró la soberbia pertinaz de los catalanes, su infidelidad y traición. No faltó quien aconsejase al Rey Felipe asolar Barcelona, y plantar en medio una columna. No había rigor que no mereciese, ciudad que había sido el origen de tantos males, y que había quitado a la Monarquía tantos reinos. El Rey se excedió en clemencia, y la conservó; pero abatida». Bacallar, òbviament com a Vicente, va ser un dels membres fundadors de la Real Academia Española, dia 3 d'octubre de 1714, a proposta de Felip V.

(3) La guerra de la Quàdruple Aliança va trencar l'amistat de Castella amb França i Felip V va anar de derrota en derrota. El març de 1719 envià una flota amb 6.000 soldats a la Gran Bretanya per fomentar l'aixecament dels escocesos i l'operació va ser un desastre. A més de perdre tots els vaixells, la marina britànica atacà Vigo i Ferrol. Però la paradoxa més gran de totes va ser que dos mesos abans, el gener de 1719, un exèrcit comandat per Berwick, el qui havia fet caure Barcelona el setembre de 1714, va invadir el País Basc i Catalunya, amb la promesa de recobrar Mallorca i d'abolir els Decrets de Nova Planta i restituir les institucions. Aquest objectiu li proporcionà el suport dels catalans i els valencians, amb la curiositat de comptar amb els principals enemics de cinc anys abans. Francesc Bernic, el cap dels Miquelets del Rosselló, va organitzar un exèrcit de més de nou mil homes, estructurats en deu batallons de fusellers a les ordres de deu coronels austriacistes que ja havien lluitat contra els borbònics: Pere Joan Barceló, Carrasquet, Joan Vilar i Ferrer, Francesc Torres, Segimon Molins, Francesc Coch, Francesc Brunet, Francesc Bac de Roda (fill de l'heroi d'Osona), Simó Moliner, el Coixet de Rodonyà, i Tomeu de Pollina.

(4) En aquest punt, és obligat fer un agraïment públic a Stefano Puddu Crespellani, l'artista sard resident a la Garriga, per haver-me facilitat contactes amb Sandra Vargiu, bibliotecària de la Universitat de Càller, M. Daniela Ciccu, del servei de digitalització de la universitat, i Mariella Salis, arxivera, per tal de reeixir en la llarga recerca del Decret de Nova Planta de Sardenya i poder-ne fer l'anàlisi comparativa amb els de la nació catalana. Curiosament, mesos després d'haver rebut el decret des de la Biblioteca Universitaria di Cagliari, en vaig rebre un exemplar idèntic des de la Sección Nobleza del Archivo Histórico Nacional de Toledo. Com que em consta que altres investigadors han intentar accedir-hi sense èxit i que, encara ara, no es troba a Internet, atesa la seva importància històrica, he considerat oportú publicar-ne una reproducció, com a document cultural, per tal que estigui a l'abast de qualsevol persona que no en vulgui obtenir un profit econòmic. Qui el vulgui llegir i analitzar, el trobarà al final d'aquest article.

(5) La «encomienda» era una institució castellana de l'edat mitjana que es va implantar a Amèrica, amb l'objectiu d'impedir els abusos dels colonitzadors als indígenes. La figura del comendador tenia per funció vetllar pel benestar dels súbdits indígenes i assegurar-ne la protecció, a més d'encarregar-se de la recaptació dels impostos. Felip V va extingir aquesta figura al temps que impulsava la protecció dels criolls, els descendents dels quals tanmateix promouien les independències per alliberar-se del colonialisme espanyol, fins al punt que avui ja no en resta cap territori.

(6) La Carta de Logu consta d'un conjunt de lleis, entre les més antigues d'Europa. Va ser promulgada per Elionor d'Arborea (Molins de Rei, 1340-Oristany, 1403), com a esmena d'un text homònim de 1376. La Carta, confirmada per la Corona d'Aragó i ratificada per Alfons IV l'any 1421, va ser vigent a Sardenya durant segles.

(7)<https://www.vilaweb.cat/noticies/diputats-sards-demanen-al-seu-govern-que-imprimeixin-i-guardin-les-butlletes-pel-referendum-catala/>

ALTRES HISTÒRIES DE LA GUERRA DE SUBMISSIÓ

Una cançó borbònica (introduïda mañosamente)

<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=268154>

La Capella d'en Marcús i la devoció a la Llibertat:

<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=268171>

I de les valentes dones, què?

<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=268186>

...fins perden nostres banderes!

<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=268312>

La borbonització de l'Església Catalana

<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=268339>

La resistència

<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=268360>

Amb Felanitx no podran!

<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=268386>

Com els tigres?

<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=268882>

Ignomínies a eradicar

<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=268951>

Per a saber-ne més:

Balanç del Tricentenari a Mallorca i a les Pitiüses

<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=269148>

Pólvora i farina; Mallorca 1715 (conferència de l'Ateneu Barcelonès, amb el vídeo)

<https://blocs.mesvilaweb.cat/balutxo/?p=268230>

ANNEX: EL DECRET DE NOVA PLANTA DE SARDENYA A L'ABAST DE TOTHOM

Portada del decret de Nova Planta de Sardenya

Pàgina 1 del Decret de Nova Planta per a Sardenya

Pàgina 2 del Decret

Pàgina 3

Pàgina 4

Pàgina 5

Pàgina 6

Pàgina 7

Pàgina 8

Pàgina 9 i darrera